

Emlékezés a 100 évvel ezelőtti eseményekre, melyeknek gyógyszerészeti vonatkozásai is vannak

Péter H. Mária

Száz év távlatából két jelentős eseményre hívnám fel az olvasók figyelmét, mert ezek nemcsak az erdélyi, hanem a magyarországi gyógyszerészetet is befolyásolták. Az egyik még Trianon előtt történt, a másik a békeszerződés értelmében létrejött határ kiigazítások. Mindkettő jelentős hatást gyakorolt az egész ország gyógyszerészeti hálózatára, befolyásolta több gyógyszerész életútját.

Bár a trianoni békeszerződést 1920. június 4-én írták alá, már az ezt megelőző évben történt egy olyan esemény, ami az egész erdélyi gyógyszerészetre hatással volt. Ez, 100 évvel ezelőtt, 1919. május 12-én történt, amikor a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem rektora, az oktatók, a tanárok és a hallgatóság nagy része is el kellett hagyja az egyetem épületét. Ennek következménye az lett, hogy be kellett szüntetni az egész egyetemen a magyar nyelvű oktatást, így a gyógyszerészképzést is. A másik esemény, a trianoni békeszerződés aláírása után történt. A megváltozott politikai és államhatalmi viszonyok miatt, az elcsatolt területek gyógyszerészeti hálózatának, valamint a bennük dolgozó gyógyszerészek számának csökkenése jelentős veszteséget okozott az egész országnak. A következőkben ezzel a két eseménnyel foglalkozunk, bemutatva számszerűleg is az erdélyi és a magyarországi gyógyszerészetet ért veszteségeket.

A Kolozsvári Egyetem kálváriája

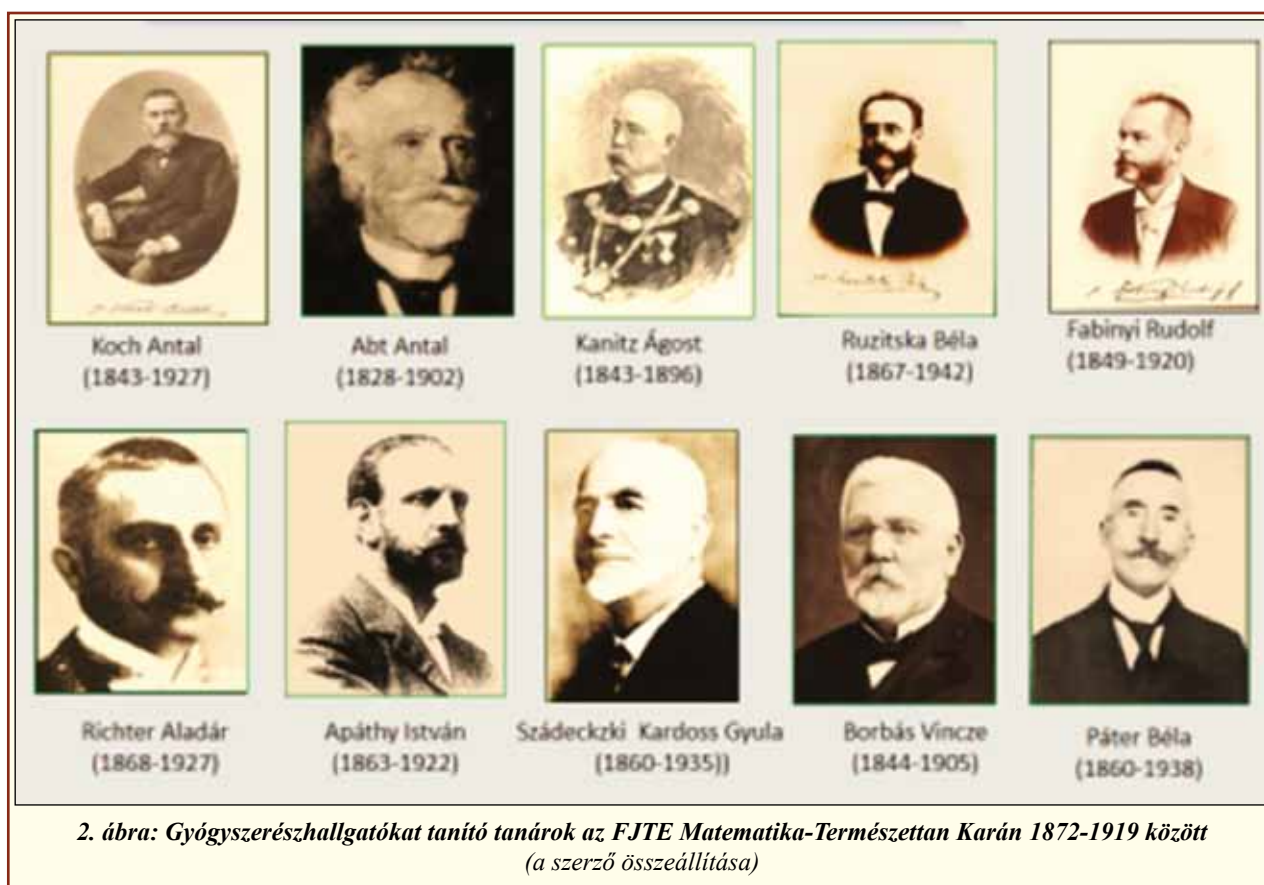
Az első esemény a Kolozsváron folyt magyar nyelvű egyetemi oktatás, így a gyógyszerészképzés megszün-

tetése volt. Ismert tény, hogy *Trefort Ágoston* vallás- és közoktatásügyi miniszter 1872. szeptember 17-én a Magyar Országgyűlés elé egy törvényjavaslatot terjesztett elő, ami Kolozsváron egy tudományegyetem létrehozását célozta meg. A Parlament által elfogadott 1872. évi XIX. törvényt az uralkodó, Ferenc József október 12-én szentesítette. A törvény 1. §-a szerint: „*Kolozsvárott a tanszabadság elvének alapján Magyar Királyi Tudományegyetem állíttatik fel.*” Az egyetemet négy karral hozták létre: (1) jogi és államtudományi, (2) orvosi, (3) bölcsészeti, nyelvi és történelemtudományi és (4) matematika–természettudományi karokkal. Később, 1881-ben, ez az egyetem a Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem nevet vette fel (továbbiakban FJTE). A kolozsvári FJTE-n mind a négy kar működése 1919 májusáig töretlen volt.

Már az első világháború végén, 1918 decemberében Kolozsvár román uralom alá került. Az FJTE a korábbi keretek közt mind a 4 karral igyekezett tovább működni, annak ellenére, hogy a román hatóságok egyre inkább hangoztatták az egyetem „átvételének” szükségességét. 1919. május 9-én a Kormányzó Tanács (*Consiliul dirigen*t) felszólította a rektort, az egyetemi tanácsot, a tanári kart, hogy tegyen hűségesküvet a román király iránt. Ezt a tanári kar – a még tisztázatlan államhatalmi helyzetre hivatkozva – elutasította, mivel ez a béke megkötése előtt, a hágai egyezmény értelmében jogosulatlan lett volna. Erre május 12-én három gyalogsági szakasz vette körül az egyetemet, katonai segédlettel az egyetem rektorát, a tanárokat eltá-

1. ábra: A Ferenc József Tudományegyetem korabeli és mai fényképe

2. ábra: Gyógyszereshallgatókat tanító tanárok az FJTE Matematika-Természettan Karán 1872-1919 között
(a szerző összeállítása)

volították az épületekből, majd az egyetemet teljes be rendezésükkel, az ősszel alapítandó román egyetem részére lefoglalták. Ezt követően 1919. október 29-től kezdve a hatóságok rendre kiutasították a városból azokat a tanárokat, akik nem tették le esküjüket [4].

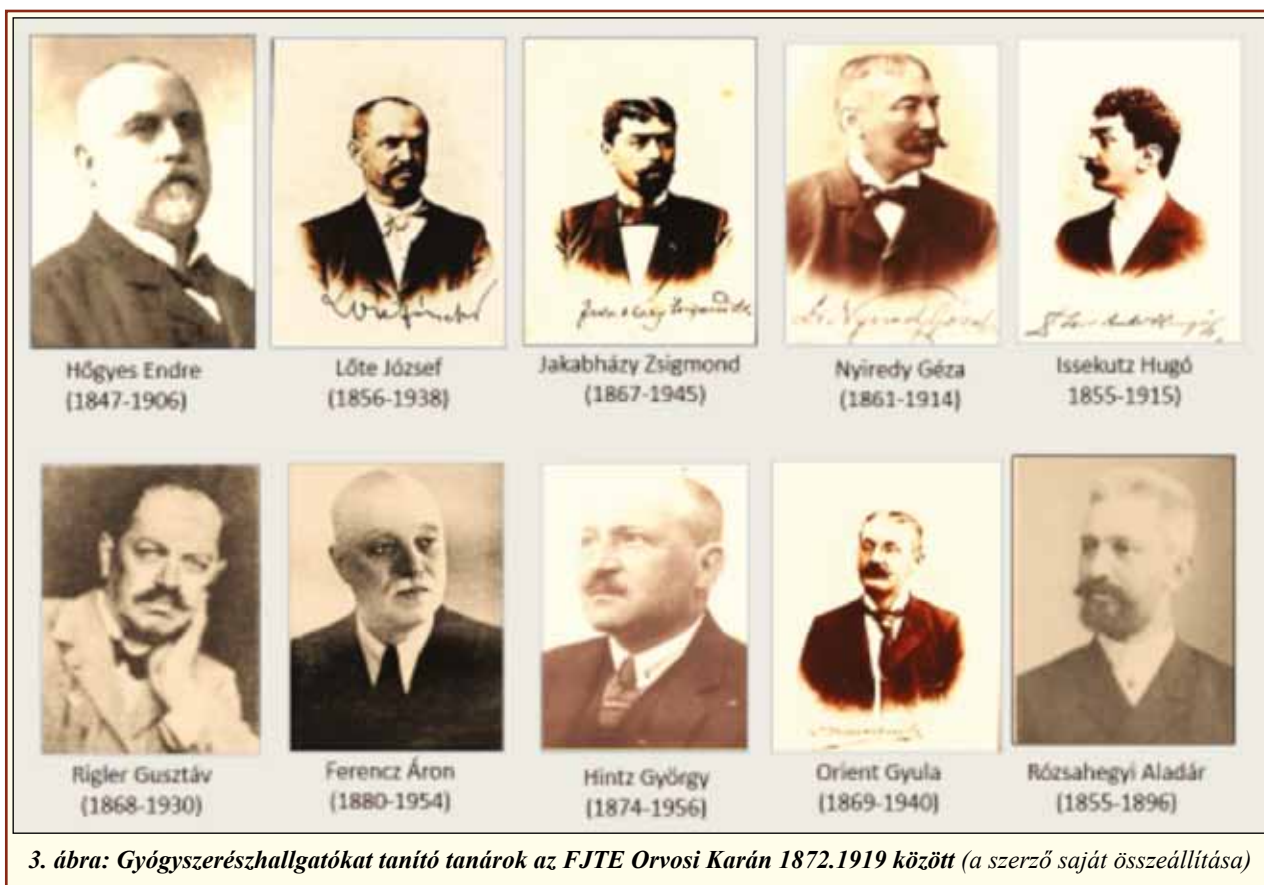
Mivel ebben az időben országszerte a gyógyszerészképzésnek még csak karközi jellege volt, a gyógyszerészek oktatása az FJTE két karán, a Matematika-Természettudományi és az Orvosi Kar keretében történt. Az I. tanévben a hallgatók a Matematika-Természettudományi Karon az alaptantárgyakat sajátíthatták el, és sikeres elővizsgálatuk után kezdhették meg a II. tanévet az Orvosi Karon, ahol a számukra kijelölt szaktantárgyakat tanulhatták. Majd ennek a tanévnek befejeztével, gyógyszerészeti gyakorlati és elméleti szigorlataik sikeres letétele után gyógyszerészmesterré (*magister pharmaciae*) eskették fel őket [2, 3, 6].

Kolozsváron, az ily módon történt gyógyszerészképzés eredményeként első alkalommal az 1873/74-es tanévben 5 gyógyszerészt eskettek fel, az utolsó, az 1818/19-es tanévben pedig 6 hallgatót. Az FJTE-en 45 éven át folyó gyógyszerészképzés eredményeképpen 1092 oklevelet adtak ki és eskettek fel ugyanennyi oklevelés gyógyszerészt, ami évenkénti átlagban 23,7 oklevelés gyógyszerészt jelentett. Egyes tanévekben a gyógyszerészi oklevelet kapottak száma 50-70 körüli volt, például az 1910 és 1914 közötti években, majd az I. világháború idején lecsökkent számuk, de az egyetemi tanulmányaikat végzett gyógyszerésznők száma

évenkénti 3-4-re emelkedett. Az FJTE gyógyszereshallgatóinak nagy része erdélyi származású volt, bár többen Észak- vagy Dél-Magyarország megyéiből származtak.

A gyógyszerész oklevél elnyerése után azoknak, akik már előzőleg érettségi vizsgával is rendelkeztek, lehetőségük volt doktori képzésben részt venni. Ezt több jelentkező ambíciója vagy a későbbi munkahelyi tevékenysége miatt fontosnak és szükségesnek tartotta. Miután még 1 illetve 2 éven át az egyetem Orvosi Karán tovább folytatták tanulmányaikat és egy tárgykörből értekezést készítettek, jelentkezhetek a doktori szigorlatra. Az 1892. augusztus 8-án jóváhagyott 35.985 számú m.k. vallás- és közoktatásügyi minisztériumi rendelet a doktori képzésben lényeges változtatást hozott. Ettől kezdve azoknak a gyógyszerészeknek, akik a törvényben közölt előírásoknak eleget tettek, a *Doctor chemiae* helyett, a *Doctor pharmaciae* (gyógyszerésztudor) cím járt. Kolozsváron az FJTE-n már az oktatás beindulástól kezdve ez utóbbi lehetőség volt a gyógyszerészdoktori fokozat elnyerésére.

A doktoranduszok fele (50%) erdélyi származású volt, mások születési helye Dunántúl vagy Észak-Magyarország (27,3%), de voltak Délvidékről is (15,2%), sőt volt köztük egy Bukarestben született hallgató is. A Felvidékről, Vajdaságból jött doktoranduszok között olyanok is voltak, akik már előzetesen a budapesti egyetemen végezték tanulmányaikat és ott kaptak gyógyszerészmestri diplomát, de Kolozsváron irat-

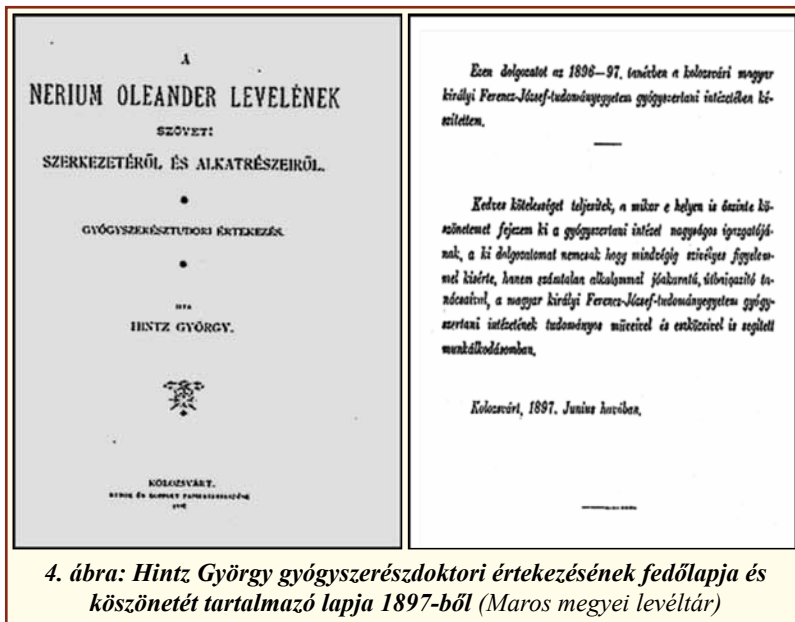

koztak be a doktorátusra, a gyógyszerészdoktori képzésre. Kolozsváron az első gyógyszerészdoktorok avatása 1877 júniusában volt, *Ember Bogdán* (sz. 1851) és *Tomcsik József* (sz. 1853) gyógyszerészek személyében. Az utolsó doktoravatást 1918-ban június és augusztus hónap között tartották. Ekkor 3 gyógyszerész kapott doktori oklevelet: *Jeney István* (sz. 1884), *Halász Pál* (sz.1890) és *Lengyel Gabriella* (sz. 1891), ez utóbbi Kolozsváron az első nő volt, aki a gyógyszerészdoktori fokozatot a „*summa cum laude*” elismeré-

réssel megkapta. Az FJTE-en 1918-as évvel bezárólag, összesen 66 gyógyszerész kapott doktori fokozatot [8].

Az utolsó, az 1918/19-es tanévben, az említett májusi események következtében, többen már nem tudták letenni szigorlataikat és azt követve a gyógyszerészi esküt sem [17]. Ezeknek választaniuk kellett a „*menni vagy maradni*” lehetőségek között. Sokan a kényszerből elmenekült egyetemmel Budapesten, majd Szegeden folytatták tanulmányaikat, ott lettek okleveles gyógyszerészek, de voltak olyanok is, akik az itthon maradást választották. Kolozsváron, az FJTE helyén már 1919 novemberében megkezdődött az I. Ferdinand nevet viselő román tannyelvű egyetemen az 1919/20-as tanév, így a gyógyszerészképzés is. Az utolsó éves gyógyszerészhallgatók közül csak néhányan maradtak Kolozsváron, akik valamennyire ismerték a román nyelvet, és elmaradt szigorlataikat ott próbálták letenni. Így például *Kelp Frigyes*, *Knöpfler Zsigmond*, *Dienesch Erik*, *Wonesch Miksa*. Ők többnyire az 1920/21-es tanévben szigorlatoztak gyakorlati és elméleti gyógyszer-tanból, majd sikeres szigorlataik után gyógyszerészklevelet kaptak [17].

Így a kolozsvári egyetemi képzés jelentősen megnövelte az erdélyi okleveles gyógyszerészek és gyógyszerész-

5. ábra: Hints Vilma az első erdélyi gyógyszerésznő oklevele 1905-ből és pecsétje

doktorok számát, de hozzájárult számuk növeléséhez az egész ország területén.

Kolozsváron 1919 májusától lehetetlenné vált a magyar tannyelvű oktatást biztosító FJTE működése. Az egyetem az új politikai és hatalmi erők létrejötte következtében, 47 tartalmas év után székhelyét elhagyni kényszerült. Ezzel, a kolozsvári FJTE életének első szakasza beveződött.

A kolozsvári FJTE, hogy folytatni tudja oktatói tevékenységét, a tanárok és a hallgatóság nagy részével kénytelen volt elmenekülni Budapestre. Mivel közben a pozsonyi egyetem is Budapestre került, csak igen szűkös körülmények közt tudták munkájukat végezni. A felmerült nehézségek miatt megindult a megoldást kereső szervezkedés. Végül rövid budapesti tartózkodás után Szeged város meghívására 1921-ben „ideiglenesen” Szegedre települt át a kolozsvári FJTE. Itt folytatódott az oktatás, így a gyógyszerészképzés is [2].

A Kolozsvárról elmenekült tanárok az új körülmények között is megállták helyüket. Hasonlóan a velük együtt elment hallgatók is, akár hazatérésük után, akár a csonka Magyarországon.

Az első világháborút követően, pontosabban a trianoni békeszerződés aláírása, majd ratifikálása után, Magyarország parlamentje 1921. évi június hó 25-én jóváhagyta az 1921. évi XXV. törvénycikket, ami kimondta, hogy „a trianoni béke következtében történt elvesztése miatt az 1872. évi XIX. törvénycikkkel felállított m. kir. Ferencz József Tudományegyetem ideiglenesen Szegeden nyert elhelyezést” [1]. Ezt a törvénycikket az „Országos Törvénytár” 1921. június hó 26-án közölte. Ekkor jogilag nem egy új egyetem alapítása, létrehozása történt. A kolozsvári FJTE szervezeti főlépítésében nem következett be változás, nevét to-

vábbra is megtartotta és az elkövetkezőekben is négy karral működött [2]. A Szegedre került egyetem nemcsak nevében vállalta a jogutódlást. Egykori kolozsvári professzorainak és oktatóinak többsége az egyetem hagyományait éveken át ápolta. Az első szegedi tanév megnyitóját 1921. október 9-én ünnepélyes keretek közt tartották meg [4]. Az egyetem kiadásában ismét évente megjelentek az *Évkönyvek*, az *Almanach*, a *Beszámoló és az Acta Literarum ac Scientiarum Regiae Universitatis Hungaricae Francisco Josephinae* c. kiadványok.

Kolozsvárról, a Matematika–Természettudományi Karról a tanárok közül azok, akik az 1918/19-es tanévben a gyógyszerészhallgatókat is tanították, többen is elmentek Szegedre. Így Pfeiffer Péter (1862–1947) a fizika tanára, Széki Tibor (1879–1950) a Vegytani Intézet munkatársa, Györffy István (1880–1959) a növénytan és Ortway Rudolf (1885–1945) az elméleti fizika tanára Szegeden folytatták oktatói munkájukat. Az FJTE Orvostudományi Karáról pedig Rigler Gusztáv (1808–1930) a Közegészségtan Intézet tanára, Issekutz Béla (1886–1979) a Gyógyszertani Intézetből, Kőszegi Dénes (1888–1970) a Gyógyszerészi Vegytani Intézet munkatársa, majd később Dávid Lajos (1889–1962) az egyetemi gyógyszerértérből Szegeden folytatatták munkájukat. Kolozsváron, a gyógyszerészeket is oktató tanárok közül kevés ragaszkodott ahhoz, hogy továbbra is szülőföldjén maradjon. Így Orient Gyula (1869–1940), aki később a román tannyelvű egyetem oktatója lett, Ferencz Áron (1880–1954), aki 1919-ben elhagyta egyetemi állását és inkább a gyógyszerértéri, majd a laboratóriumi munkát vállalta majd folytatta 1940-ig, ugyancsak Kolozsváron. Szádeczky-Kardoss Gyula (1860–1935) a Matematika–Természettudományi Kar

6. ábra: A Szegeden oklevelet kapott két gyógyszerész, Ajvász Jenő és Konrád Kálmán erdélyi gyógyszerértárainak címkéje (Dr. Garabaris István gyógyszerész gyűjteményéből)

Ásvány- és Földtani Intézetének tanára is hasonlóan, Kolozsváron maradt, és a Román Földtani Intézet főgeológusaként dolgozott. *Jakabházy Zsigmond* (1867-1945) a Kísérleti gyógyszertan és gyógyszerisme tanára, rövid ideig felfüggesztette oktatói munkáját és birtokán, Siménfalván orvosi gyakorlatot folytatott, majd 1920-ban meghívást kapott Budapestre a Gyógyszerismereti és Méregtani Intézet élére [1].

A tanárokkal együtt az utolsó éves gyógyszerész-hallgatók nagy része is, előbb Budapestre, majd onnan tovább Szegedre ment, ahol sikerült befejezniük tanulmányaikat [5]. Az egykori kolozsvári gyógyszerész-hallgatók között volt olyan is, aki megkezdett tanulmányait már Budapesten folytatta és ott is fejezte be. Így például *Császár Irénke* (Marosvásárhely, 1895. szeptember 24.), aki még Kolozsváron a Matematika–Természettudományi Karon 1918. december 13-én fizikából, 1919. május 3-án kémiából és botanikából elővizsgálati szigorlatait sikeresen tette le. A II. évi tanulmányai megkezdésére, az Orvosi Karra még itt be

is iratkozhatott, de már Budapesten kellett folytatnia tanulmányait, ahol, 1922. június 12-én kapott gyógyszerész oklevelet [15]. Ezután hazatért Erdélybe, előbb Szovátán, majd Parajdon dolgozott az 1949. évi államosításig, ezt követően pedig Makfalván.

Szegeden az első években a hallgatóknak jelentékeny része a kolozsvári egyetem hallgatóiból került ki [16]. Így például az 1922/23-as tanévben az I. éves gyógyszerészhallgatók száma 63 volt, ebből romániai 23, míg a II. éveseknél az 54 hallgató közül szintén 23 származott Románia területéről. Az elkövetkező tanévekben is hasonló volt a román területről származó gyógyszerészhallgatók száma. Így az 1924/25-ös tanév I. félévében a 84 hallgatóból 39, a II. félévben a 81-ből 34 hallgató Románia területéről ment Szegedre gyógyszerészetet tanulni, vagy folytatni a még Kolozsváron megkezdett évet vagy éveket [15]. Ugyancsak Szegedre mentek azok a gyógyszerészhallgatók is, akik hadba vonulásuk vagy harctéri szolgálatuk miatt már nem tudták Kolozsváron folytatni tanulmányaikat, letenni

I. táblázat

Néhány erdélyi származású gyógyszerészhallgató, akik már Szegeden kaptak gyógyszerész oklevelet

Gyógyszerész-hallgatók	Születési adataik		Oklevél kelte Szegeden	Későbbi munkahelyek
	idő	hely		
<i>Konrád Kálmán</i>	1893. május 28.	Székelykeresztúr	1922	Csíkszentmárton
<i>Wéber András</i>	1900. szeptember 24.	Parajd	1922	Parajd
<i>Ajvász Árpád</i>	1899. szeptember 18.	Székelykeresztúr	1923	Csíkszereda
<i>Elekes Imre</i>	1900. január 22.	Oklánd	1923	Marosvásárhely
<i>Béress József ifj.</i>	1901. július 9.	Lovasberény*	1923	Máramarossziget
<i>Biró Géza</i>	1902. július 10.	Petrozsény	1923	Kolozsvár
<i>Bonyhai Kálmán</i>	1899. június 10.	Erdőgyarak	1924	Nagyvárad
<i>Ferenc József</i>	1901. november 11.	Nagyajta	1924	Tővis, Kolozsvár
<i>Scheitz Endre</i>	1901. május 25.	Bonyha	1924	Dicsőszentmárton
<i>Kövesdy László</i>	1902. december 19.	Kraszna	1925	Apahida, Medgyes
<i>Id. Horváth Tibor</i>	1898. december 10.	Aranyosegerbegy	1926	Karcfalva
<i>Inczeffly Károly</i>	1904. július 1.	Tővis	1928	Marosvásárhely

Megjegyzés: * Bár Lovasberény (Fejér megye), Magyarországhoz tartozik, de apja Máramarosszigeti születésű és ott volt gyógyszerértára, amit fia örökölt és oklevele megszerzése után vezetett.

az elővizsgálatokat, sőt még az előírt szigorlataikat sem. Az **I. táblázat**ban közülük bemutatunk néhány olyant, akik oklevelük megszerzése után visszatértek Erdélybe és ott folytatták szakmai tevékenységüket [16].

A hazatérő gyógyszerészeknek, akik oklevelet Szegeden vagy Budapesten kaptak, Romániában az 1923-ban megjelent 135.456 számú kormányrendelet értelmében diplomájukat honosítani kellett. A nosztrifikálás megszerzése újabb szigorlatokat írt elő, amit Bukarestben kellett letenniük, természetesen román nyelven [11].

A táblázatban levő gyógyszerészek közül két személyt külön kiemelünk és néhány életrajzi adatukat közöljük [8]. Elsőként említjük *Konrád Kálmán* (sz. 1893) gyógyszerészhallgatót, akinek még gyakornok korában 1914-ben hadba kellett vonulnia és a 82. gyalogezredhez osztották be. Megjárta Galiciát is, ahol tifuszban betegedett meg. Gyógyulása után, 1919 januárjában Kolozsváron az FJTE rendkívüli hallgatója lett, ahol vizsgáinak csak egy részét tudta letenni. 1921-ben Budapesten folytatta tanulmányait, majd 1922-től Szegeden, ahol oklevelet is kapott. Hazatérte után családjával együtt Csíkszentmártonban telepedett le és ott vezette saját patikáját annak államosításáig. Ez után Karcfalvára került, ahol állami gyógyszertárt vezetett. 1970-ben ott hunyt el. Közéleti tevékenységét több kitüntetéssel díjazták. Fia, majd egyik unokája is gyógyszerész lett [8].

Hasonló életpályája volt az örmény származású *Ajvász Jenő* (sz. 1890, 1940-tól neve *Ajtony*) gyógyszerészhallgatónak is. Már érettségi vizsgája után, 1917-ben önkéntesnek vonult be. Az első világháborúban mindvégig katonai szolgálatot teljesített. Előbb az erzsébetvárosi hadikórház vezetője volt, majd 1917-től a nehéztüzérségnél szolgált az olasz és az albán fronton, ahol 6 hónapi súlyos betegség után, mint zászlós szerelt le. Hazatérte után a románok másfél évig internálták magyarsága miatt. 1918-ban iratkozott be Kolozsváron az FJTE-re. Két félévi tanulmánya után, 1919-ben Budapestre ment, majd Szegeden tanult tovább és 1923-ban ott kapott oklevelet. Ezután hazatért és később Csíkszeredában testvérével *Ajvász Jenővel*, aki még Kolozsváron kapott gyógyszerészklevelet, saját gyógyszertárukat vezette az államosításig, majd továbbra is ott mint beosztott gyógyszerész dolgozhatott haláláig. Kitűnő és neves szakember volt. 1965-ben hunyt el Csíkszeredában [8].

Az FJTE közel 20 éven át tartó szegedi működése után, csak 1940-ben térhetett vissza Kolozsvárra. Ezzel megkezdődött az FJTE második szakasza. Ez azonban csak rövid ideig tartott, pár év után újabb ha-

7. ábra: Nagy Jenő gyógyszerész címtára és zsebnaptára, Marosvásárhely, 1921

talmi és politikai változások következték be, melyek ez alkalommal ismét hatással voltak működésére. 1945-ben nevének megváltoztatása, majd az Orvosi Kar Marosvásárhelyre való költöztetése következett be. Ezt követte 1948-ban a tanügyi reform, ami több változást hozott, így az önálló Gyógyszerészeti Kar megalakulását is.

Trianon és az erdélyi magyar gyógyszerészet

A másik 100 év előtti esemény, amire emlékeznünk kell, és ami az egész ország gyógyszerészeti hálózatát is érintette, az a Trianon következtében

létrejött határkiigazítások és a következményei voltak. Erdély, Máramaros, a Partium és Kelet-Bánság Romániához való csatolásával 102.813 km² területtel kisebb lett Magyarország. Az elcsatolt területekkel 1.662.000 fő (1910-es népszámlálás alapján), került idegen hatalom alá. A magyarországi gyógyszerészet 327 helységben 477 gyógyszertárat veszített el. Később ezeken a településeken több régebbi gyógyszertár is megszűnt, tulajdonosai, beosztottjai elvándorlása miatt. Helyettük a román hatóságok 174 új gyógyszertári jogot adtak ki, ezzel az elszakadt területek gyógyszertárainak 65,5%-a román kézbe került [9, 13, 14].

A Budapesten, 1918-ban kiadott *Gyógyszerészek zsebnaptára c.* kiadványban az erdélyi gyógyszerészek még szerepelnek, említve van gyógyszertáruk neve és a helység ahol működtek [10]. Természetesen a későbbi években kiadott gyógyszerészi almanachok (zsebnaptárak) már nem közölték ezeket az adatokat. Így ezután egy ideig az erdélyi gyógyszerészek egymástól elszigetelve éltek, nehezen tudtak kapcsolatot teremteni egymással.

Ennek megszüntetésére, egy alig 30 éves, fiatal marosvásárhelyi gyógyszerész, *Nagy Jenő* (1891–1980) vállalkozott, aki kezdeményezte és megszervezte a szükséges adatgyűjtést, majd a kollegái által beküldött adatok alapján megszerkesztette és végül saját költségén, Marosvásárhelyen elsőként megjelentette *A gyógyszerészek címtára és zsebnaptára c.* kiadvány I. kötetét 161 oldalon [7, 8]. Ebben nemcsak az erdélyi, hanem egész Románia gyógyszertárai említve vannak, sőt az egyetemi gyógyszerészképzéshez kötődő események (tanárok, vizsgabizottságok stb.) is. Ez volt az első olyan gyógyszerészi kiadvány, ami az impériumváltás után Erdélyben, Marosvásárhelyen jelent meg. Az itthon maradt erdélyi és bánsági gyógyszerészek összetartását, az egymással való kapcsolatteremtést szolgálta. A szokásosan közölt naptárokon kívül a fontos tudnivalókat, súlyokat, mértékegységeket, hü-

tőkeveréseket, a gyógynövények gyűjtésének naptárát, a szaklapok névsorát, egyesületeket és tisztségviselőket, a vizsgabizottságokat, valamint Erdély és a Bánság 493 gyógyszerét sorolja fel települések szerint, megjelölve azok lakosainak számát, a gyógyszerár felállításának időpontját, a vezető illetve bérlő gyógyszerész nevét, esetenként megemlítve az alkalmazott gyógyszerészeket is. Így, ez a címtár jelentős forrás és dokumentumértékkel bír, hiszen a gyógyszerész-kollégák egymásközi kapcsolatát is biztosította. Az adatgyűjtést 1920. december 15-én zárta le, addig számba vette Erdély és Bánság gyógyszerét, de összeírta az ó-királyságbeli, a dobrudzsai és a bukovinai gyógyszerárakat, gyógyszerészeket is. A zsebnaptárral egybekötve került kiadásra még *dr. Schmidt Béla* (1881-1943) marosvásárhelyi orvos Újabb gyógyszerek jegyzéke című anyaga is, ami 54 oldalon közölt hasznos adatokat az akkor forgalomban levő gyógyszerekről. Ilyen erdélyi gyógyszerész naptárak a további években, egészen 1937-ig évente jelentek meg társszerkesztőkkel, vagy más címen és más kiadásban, az 1930-as évektől már román nyelven.

Az 1940-es év meghatározó eseménye a második bécsi döntés volt. Az 1940. augusztus 30-án aláírt szerződés értelmében, Magyarország az elcsatolt területekből csupán Észak-Erdélyt kapta vissza Romániától. Ezzel a 43.000 km² területtel 164 helység 263 gyógyszerára került vissza [12, 14]. Azonban ezek az elért eredmények is csupán rövid ideig, négy évig, 1944 végéig tartottak. Ezzel ismét veszteség érte mind az erdélyi, mind a magyarországi gyógyszerészetet.

Ma már három erdélyi megye (Hargita, Kovászna és Maros megye) és három magyarországi megye (Pest, Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Gyógyszerész Kamarája testvér kapcsolatokat épített ki. Így ezen erdélyi megyék gyógyszerészei az időnkénti találkozásokkal, tapasztalatcserékkel nemcsak állandó és hasznos kapcsolatot tudnak fenntartani, hanem követhetik a magyarországi megyék kamaráinak, valamint gyógyszerészeti hálózatának tevékenységét. Ezeknek az említett erdélyi megyéknek a Gyógyszerész Kollégiumai (Kamara) hasznos tapasztalatcserét folytathatnak az anyaországi megyék gyógyszerészeivel a különböző kamarai rendezvények, továbbképzők alkalmával és betekintést nyerhetnek a gyógyszerészet jogi problémáira is, melyeknek egy része itthon is aktuális. Az erdélyi és a magyarországi megyék gyógyszerész kamarai kapcsolatainak

kialakításához már évek óta jelentősen és példamutató módon hozzájárult a Magyar Gyógyszerész Kamara elnöksége is.

IRODALOM

1. *Gaal Gy.*: Orvosok és gyógyszerészek képzése a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemen. In: 140 éves a kolozsvári magyar nyelvű egyetemi oktatás. Kolozsvári Egyetemi Kiadó, 2013. 215-224. – 2. *Erős I.* (szerk.): A szegedi gyógyszerészképzés és a Gyógyszerésztudományi Kar. Szeged 2007, 30-34; *Erős István* (szerk.): 90 éves a szegedi gyógyszerészképzés. A szegedi gyógyszerészképzés múltja, jelene és jövője. Szeged, 2011, 8-18. – 3. *Minker E.*: Szeged egyetemének elődei. A Szegedi Tudományegyetem Kiadványa, Szeged, 2003, 64-68, 73-76. – 4. *Nagy I.*: A száműzetés évei Szegeden 1920-1940. In: *Makkai L.*: A kolozsvári m. kir. Ferenc József Tudományegyetem története 1872-1919, 333-368. – 5. *Novák I.*: A szegedi gyógyszerészképzés és a Gyógyszerésztudományi Kar. Készült a Szegedi Orvostudományi Egyetem önálló avatásának 25. évfordulója alkalmából. Studia Medica Szegediensis. Tom. 10, 1976. – 6. *Péter H. M.*: A gyógyszerészképzés neves tanárai a 125 éve alakult kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemen. Gyógyszerészet 41(12), 736–740 (1997). – 7. *Péter H. M.*: 125 éve született Nagy Jenő marosvásárhelyi gyógyszerész, gyógyszerár-alapító, az első erdélyi címtár és zsebnaptár szerkesztője (1891–1980). EME Orvostudomány **Értesítő** 89(1), 35-39 (2016). – 8. *Péter H. M.*: Az erdélyi gyógyszerészet magyar vonatkozásai. EME kiadás, Kolozsvár 2013, II. kötet, 19-20, 202-204, 252-253. – 9. *Rádóczy Gy.*: Trianon gyógyszerész szemmel. Gyógyszerészet 34, 647 (1990). – 10. *Varságh Z.* (szerk.): Gyógyszerészek Zsebnaptára az 1918-ik évre. XLVII évfolyam, Budapest 1917. – 11. ***A magyar oklevelek érvénytelenítése Romániában. Gyógyszerészi Értesítő 1924, július, 9. – 12. *** *A visszatért Erdély gyógyszerészeti statisztikája*. Gyógyszerészi Szemle 1940, V. évf., 30. szám, július 27, 309-310. – 13. *** *Erdély gyógyszerésze a 22 esztendő román uralom alatt*. Gyógyszerészi Közlöny 513-516. – 14. *** Kétszázhatvanhárom erdélyi gyógyszerész tért haza 1940, augusztus 30-án. Gyógyszerészi Szemle 1940, V. évf., 30. szám, július 27 és 36. szám, szeptember 7, 372-375. – 15. ***Simmelweis Orvostudományi Egyetem Levéltára: 7/f. A gyógyszerészképzéssel kapcsolatos nyilvántartó könyvek: Gyógyszerészmesteri oklevelet nyertek névmutatója 1886-1937 között. – 16. *** Szegedi Egyetemi Levéltár: A m. kir. Ferenc József Tudományegyetem Almanachja az 1921/22-tan évekre. Beszámoló a Szegedi m. kir. Ferenc József Tudományegyetem 1922/23-1926/27 évi működéséről. Szeged 1929. – 17. *** Román Nemzeti Levéltár, Maros megyei Igazgatóság. Fond 576 Facultatea de medicina Franc Iosif, Beiratkozási és Szigorlati jegyzőkönyvek 1872-től 1919-ig.